

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 906/1-XIV/13
26.06.2014. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој XIII редовној седници, одржаној дана 26.06.2014. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: СРПСКИ ИКОНОПИС У ДОБА ОБНОВЉЕНЕ ПЕЋКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ 1557-1690, кандидата мр Миљане Матић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 13.10.2009. године.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука <small>(Назив већа научних области коме се захтев упућује)</small>
<u>04/1-2 бр.6/2538</u> <small>(број захтева)</small>	
<u>27.06.2014.</u> <small>(датум)</small>	

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Миљане (Милорад) Матић

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Миљана (Милорад) Матић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом:

Српски иконопис у доба обновљене Пећке патријаршије 1557-1690

612-

Универзитет је дана 13.10.2009. својим актом под бр 18/320/09 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Српски иконопис у доба обновљене Пећке патријаршије 1557-1690

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Миљане (Милорад) Матић

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 3.04.2014. одлуком факултета под бр 492/1-XI/4 у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1.	др Драган Војводић	ванредни проф.	историја уметности	Филозофски ф.
2.	др Миодраг Марковић	ванредни проф.	исто	Филозофски ф.
3.	др Зоран Ракић	доцент	исто	Филозофски ф.
4.	др Татјана Стародубцев	ванредни проф.	исто	Академија уметности у Новом Саду

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 26.06.2014.

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

На својој XI редовној седници, одржаној 3. априла 2014. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду изабрало нас је за чланове комисије за оцену докторске дисертације коју је поднела мр Миљана Матић. Пошто смо се упознали са садржином тог рукописа, част нам је да поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Колегиница Миљана Матић, магистар историје уметности, радила је извесно време као средњошколски професор Историје уметности, Уметничког обликовања и ликовне културе у Гимназији и Економској школи у Параћину. До сада је објавила један оригиналан научни рад под насловом: *О иконама из Драјчића*, штампан у часопису Косовско-метохијски зборник 5 (Београд 2013), 97-114. Поменути часопис издаје Међуодељенски одбор за проучавање Косова и Метохије Српске академије наука и уметности.

Докторска дисертација колегинице Матић носи наслов *СРПСКИ ИКОНОПИС У ДОБА ОБНОВЉЕНЕ ПЕЋКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ 1557-1690* и написана је на 752 стране рачунарски сложеног текста с пратећим научним апаратом, скраћеницама коришћене литературе и пореклом илустрација. Подељена је у два тома. Први том садржи расправни део, а други прилоге: каталог разматраних икона, табеле, црно-беле илустрације и табле у боји.

2. Предмет и циљ дисертације

Дисертација мр Миљане Матић има за предмет истраживања српски иконопис из времена након обнове Пећке патријаршије до Велике сеобе Срба, који до сада није био проучен као целина. Реч је о изузетно богатом, досада веома тешко прегледном и недовољно познатом споменичком материјалу значајном за разумевање уметности и укупних културних прилика у српским земљама током XVI и XVII века. Циљ дисертације је откривање, сабирање и систематизовање података о свим познатим делима српског иконописа поменутог периода и њихово свеобухватно проучавање зарад стицања целовите и продубљене слике о једној од најзначајнијих грана поствизантијске уметности на нашим просторима. Такав циљ подразумева, у крајњем, утврђивање свих особености српског иконописа од 1557. до 1690. године у односу на стваралаштво осталог дела Балкана и других подручја православног света. Да би се то постигло, нарочита пажња посвећена је посебним сликарским личностима, често познатим по имену, из главне и бочних развојних линија српског иконописа.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Колегиница Миљана Матић пошла је од хипотезе да је поново успостављање Пећке патријаршије као самосталне црквене организације 1557. створило услов за препород српског иконописа на читавом њеном подручју. Претпоставила је, надаље, да је његов развој био зато дубоко повезан с историјским околностима у којима се одвијао и прожет тежњама српског клира, пре свега оног највишег, да кроз иконопис потврди легитимитет обновљене црквене организације и сачува верску и националну свест народа који јој је припадао. У круг тих основних претпоставки и полазних ставова спадало је и ауторкино мишљење да српски иконопис XVI и XVII века представља засебну регионалну “грану” поствизантијског иконописа на Балкану, обележену извесним традиционализмом у избору тематике и ликовном приступу. Поменуте хипотезе, од којих је у своја истраживања пошла мр Миљана Матић, научно су потврђене у завршној верзији дисертације. Наравно, полазни ставтавови и хипотезе разрађени су, понешто прецизирани и кроз истраживачки процес усклађени с темељније проученом грађом.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Расправни део дисертације подељен је на пет основних глава и низ поглавља, са сажетим уводом на почетку и закључком на крају.

УВОДУ (стр. 9-11), у којем су укратко објашњени предмет и хронолошки оквир рада, односно образложена његова структура и указано на извесне чиниоце који су ограничавали истраживања, следи прва глава под насловом ИСТОРИОГРАФИЈА (стр. 12-21). У њој је колегиница Матић сабрала и представила сву постојећу научно релевантну литературу о предмету своје дисертације као драгоцену полазиште властитих истраживања.

У следећој глави рада, с насловом ОБНОВА ПЕЋКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ И УМЕТНИЧКЕ ПРИЛИКЕ 1557-1690 (стр. 22-52), ауторка дисертације упознаје читаоца са сложеним историјским и културним приликама у периоду након обнављања самосталности српске цркве под турском влашћу – приликама значајним за разумевање друштвених и уметничких оквира у којима настаје тадашњи српски иконопис. Нарочита пажња посвећена је личностима српских патријараха, њиховим схватањима и настојањима. Управо су црквени предводници имали пресудан значај за развој читавог духовног и културног живота, па и иконописа у другој половини XVI и у XVII веку.

Наредна, веома садржајна глава дисертације има наслов ТЕМАТИКА И ИКОНОГРАФИЈА (стр. 53-181). У њој је извршена систематизација грађе по садржају и обављена подробна иконографска анализа представа. Прво поглавље посвећено је разматрању икона с ликовима Христа и Христолошким темама, у другом поглављу размотрене су представе Богородице и уопште Теотоколошка тематика, а у трећем прикази бестелесних сила, старозаветних личности и новозаветних светих. Последње, четврто поглавље, за предмет анализе има иконостасе као заокружене тематске целине српског иконописа обновљене Пећке патријаршије. Ту су расветљавана питања програма и иконографије иконостаса у целини, али и појединих његових делова: царских двери, надверја, архитрава и иконостасних крстова.

Под насловом РАЗВОЈНЕ ЛИНИЈЕ СРПСКОГ ИКОНОПИСА У ДОБА ОБНОВЉЕНЕ ПЕЋКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ 1557-1690 (стр. 182-261) написана је глава рада посвећена разматрању стваралачких личности српских сликара XVI и XVII столећа, као носилаца развојних токова иконописа тога приода. У првом од два поглавља овог дела дисертације поклоњена је пажња обучавању, начину рада и друштвеном статусу српских иконописаца. Друго, обимније поглавље садржи студије о појединачним именованим сликарима, њиховом животу, уметничком формирању, стилским особеностима њихових остварења и линијама развоја иконописа које су зацртали, а које су следили мањи, по правилу именовани непознати мајстори.

Иза наслова пете главе – ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА (стр. 262-271) – крије се неколико краћих али неретко веома занимљивих огледа о различитим аспектима иконописа и иконописачке делатности на подручју обновљене Пећке патријаршије. Најопширнији и најзначајнији је део о ктиторима српског иконописа као економским и друштвеним потпорницима одређених развојних линија иконописа, заправо о њиховом месту у политичком и културном животу народа. Следе му пасуси посвећени разматрању функције односно намене сачуваних дела иконописа и променама у изгледу њиховог профилисаног оквира.

Иако у последњем расправном делу рада, ЗАКЉУЧКУ (стр. 272-284), ауторка углавном сумира раније већ изнете резултате својих истраживања, она ту износи нека нова запажања и доноси раније неизречене оцене. Поглед на српски иконопис обновљене Пећке патријаршије постављен је овде у шири контекст уметничких прилика у православном свету XVI и XVII века, што употпуњују и изоштрава слику о његовим особеностима.

ПРИЛОГ 1 (стр. 332-689) у другом тому дисертације садржи опсежан КАТАЛОГ СРПСКОГ ИКОНОПИСА У ДОБА ОБНОВЉЕНЕ ПЕЋКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ 1557-1690. Он доноси основне податке о 421 делу српског иконописа и то у виду каталошких јединица с малим фотографијама, детаљним описима предмета и иконографског садржаја, односно преписима пратећих натписа, као и основном литературом. У три апендикса уз основни каталог пописано је преко тридесет икона из Македоније које се не могу поуздано приписати српским сликарима, неколико пресликаних царских двери и 34 иконе из Хиландарске ризнице настале у периоду између 1557. и 1690. године. Захваљујући ПРИЛОГУ 2 (стр. 690-751) читаоцу дисертације стоји на располагању мноштво географских карти, аналитичких иконографских табела и табли с колор илустрацијама иконописних дела, која олакшавају сналажење у изузетно обимној и сложеној материји.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Веома добро упућена у сву релевантну литературу и проблематику коју покреће српски иконопис доба обновљене Пећке патријаршије, мр Миљана Матић је написала своју докторску дисертацију строго поштујући ваљано одабрану научну методологију. Резултате истраживања саопштила је кроз адекватно разрађену структуру рада. Она указује на систематичност и темељност приступа како у истраживању тако и у излагању проученог. Откривањем, сабирањем и обрадом података о скоро пет стотина

дела српског иконописа XVI и XVII века мр Миљана Матић је створила широку и поуздану базу за своје и сва будућа проучавања теме. Као коначни плод тог прилежног рада на изузетно широком и недовољно истраженом научном подручју колегиница Матић је остарила вредан истраживачки резултат. Успеле је да јасније но што је то до сада било могуће утврди друштвене и идејне оквире велике поствизантијске обнове српског иконописа. Јасно је оцртала његове развојне линије, препознала њихове покретаче и носиоце, раздвојила фазе тог иконописа и проучила његове особености у односу на остале регионалне центре поствизантијске уметности иконе. Сасвим је јасно показала да српски иконопис, који су стварале самосвојне и често изузетне уметничке личности, представља засебну регионалну “грану” поствизантијског иконописа на Балкану, обележену извесним традиционализмом, особеним националним темама и ликовним приступом. Због свега тога, резултати мр Миљане Матић нису од значаја само за проучавање иконописа из доба турске власти код Срба. Они представљају допринос истраживању последњег периода српске средњовековне уметности и културе у целини.

6. Закључак

Докторска дисертација СРПСКИ ИКОНОПИС У ДОБА ОБНОВЉЕНЕ ПЕЋКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ 1557-1690 мр Миљане Матић написана је потпуно у складу с одобреном пријавом и несумњиво представља самостално и оригинално научно дело. Због свега наведеног задовољство нам је да Наставно-научном већу Филозофског факултета препоручимо да прихвати докторску дисертацију мр Миљане Матић и кандидаткињи одобри усмену одбрану.

У Београду, 25. маја 2014.

др Драган Војводић, ванр. професор

др Миодраг Марковић, ванр. професор

др Зоран Ракић, доцент

др Тајана Стародубцев, ванр. професор
Академија уметности у Новом Саду